

**573-574 OPUSCULUM TRICESIMUM
TERTIUM. DE BONO SUFFRAGIORUM ET
VARIIS MIRACULIS, PRAESERTIM B.
VIRGINIS.**

ARGUMENTUM.

Desiderius Casinensis abbas B. Petro Damiano per internuntium comminatus fuerat illum, nisi ad suum monasterium visendum quamprimum accederet, orationum suffragia, si se vivente decederet, a Casinensibus monachis non habiturum. Qua comminatione permotus scribit ad eundem in praesentia, ut eam revocet, itinerisque difficultatem causatur; poenae quoque, quam sibi comminatus fuerat, gravitatem exaggerat. Ad ultimum cum obedientiae virtutem collaudasset, se obtemperaturum illi non obscure praesefert.

Archangelo monachorum DESIDERIO PETRUS peccator monachus servitatem.

Non ignorare te patior, venerande Pater, quia Guidunculus ille, puer videlicet noster, acrem moeroris aculeum meis visceribus intulit; cum id, quod mihi minatus es, per ordinem nuntiavit. Dixisse siquidem te retulit, quia nisi Casinense monasterium, quod utique nobiliter regis. inviserem; orationem sancti loci, si te vivente defungerer, non haberem. Quae videlicet minae cum eas ad mentem revoco; non ut acus pungunt, sed conti potius more, vel spiculi, viscera nostra transfodiunt. Geminae siquidem necessitatis undique coarctor obstaculis. Nam et propinqui obitus me reddit aetas matura

suspectum, et tot sanctorum oratione fraudari, non leve periculum. Veniens itaque medullitus pertimesco, ne dum monasterium quaero, extra monasterium moriar. Mors enim licet aliis sit incerta, procul dubio tamen senibus est propinqua. Aetas enim cui non succeditur, finem vitae proximum comminatur. Non veniens autem nihilominus paveo, ne si fratribus, quibus intersum, inseparabiliter haeream, uberius, et incomparabiliter subventionis [sanctioris *vel quid simile f.*] auxilium conventus amittam. In utriusque igitur periculi meditullio constitutus, quid mihi potius sit agendum, ad liquidum non discerno, dum e duobus quidquid elegero, suspicionis ambiguae laqueum non evado.

[DE BONO SUFFRAGIORUM ET VARIIS MIRACULIS.]

CAPUT PRIMUM. *Quod somniis non sit credendum.*

Hic ad memoriam redit, quod sicut Gellius ait, Alexander somniavit, ne somniis crederet. Ubi quidquid eligat Alexander, hoc disceptatio fine concluditur, ut illi, quod viderat, somnio non credatur. Nam si somniis jure creditur, somnium illud, quod asserit non credendum esse mentitur. Quod si nequaquam debet somniis credi, consequitur etiam, ut nec illis fides debeat adhiberi. Cui non dissimile quid et in sacro reperitur eloquio, cum dicitur: «Ego dixi in excessu mentis meae, omnis homo mendax (**Psal. CXV**);» cui nimirum responderi potest: Si omnis, et tu; falsaque jam erit

sententia, quam mendax ipse protulisti. Si vero ipse non mendax, vera jam sententia non erit; quia dum tu es verax, non omnis homo cognoscitur esse mendax. Verum ne ad instar gentilium scripturarum sacra quoque Scriptura calumniae pateat, sed ipsa se potius propria auctoritate defendat; notandum est, quod praemittitur: Ego dixi in excessu mentis meae. Per excessum igitur mentis et semetipsum transiit, cum de qualitate hominis definivit. Ac si perspicue dicat: De falsitate omnium hominum inde veram sententiam protuli, unde ego ipse supra hominem fui. In tantum vero et ipse mendax, in quantum homo. In tantum autem omnino non mendax, in quantum per excessum mentis supra hominem ad summa contemplanda conscendi.

Sed cum quindecim fere dierum medium nos iter absentet, par fuerat, ut quod seni praecipis, ipse prior experireris, valens scilicet aetate, praevalidus robore: insuper adde, quia et abundas vehiculis, et constipantium ministrorum obsequiis. Fertur et Phalaris hujus praetendisse legis exemplum, qui nimirum cum licet regnum in tyrannidem verteret, et exquisitis **575** quosque nocentes suppliciis atrociter laniaret, faber quidam aereum sibi taurum obtulit, atque ut in eum igne candentem damnatitii quique projicerentur, instruxit. Placere quippe sibi de crudelitate potissimum credidit, quem et inferendis semper suppliciis inhiantem, et inhumanae cognovit crudelitatis auctorem. Praesertim quia dum quisque projectus in bestiam voces emitteret, taurus quodammodo videretur naribus, et ore mugire. At ille munifico suo, quae merebatur, dona redhibuit: Amice, inquit, de collato quidem munere gratias ago; sed voto, et inevitabiliter impero, ut quod me docuisti, prior experiaris. Protinus igitur projectus in

taurum, quod inferri aliis docuit, prior ipse probavit. Et poenae factus est auctor, qui poenalis labyrinthi fuerat ante conflator. Age igitur et ipse quae praecipis, et juvenis ad senem propera, qui senem, ut ad te gradiatur, invitas. Verumtamen, nunc serio loquar, si per tam longinqui itineris ductum, B. Benedicti Patris nostri limen attingere licuisset, ego non parvae mercedis cumulum deputarem. Et certum teneo, quia si in illius peregrinationis itinere me obire contingeret, non tam proprii reatus me gravaret exitium, quam illius attolleret dignitas meritorum.

CAPUT II. *Exemplum stupendum de Basso Aniciensi.*

Hanc itaque spem meam illud etiam roborat, quod mihi vir religiosus, et prudens ante quintum fere diem Stephanus apostolicae sedis cardinalis presbyter intimavit. Ait enim, quia Bassus quidam, Burgundio genere, Aniciensis episcopatus, Ecclesiam Dei Genitricis, semperque virginis insigni titulo decoratam, quae vocatur in Podio, orationis gratia devotus adiit, et peractis orationibus, ac devotione completa, redire coepit ad propria. Cumque venisset ad pagum quemdam, in quo cella cujusdam monasterii, cujus me vocabulum fugit, a religiosis fratribus incolebatur, languore correptus cecidit, aegrotavit, et obiit: dehinc cum jam lotum, atque ex more linteis obvolutum in medio jaceret cadaver exanime, ac pia fidelium circa feretrum custodia pernoctaret, intempesto jam fere noctis emenso, ac gallicinio propinquante, qui mortuus jacebat, repente prosilivit et sic omnes undique circumstantes

admirationis stupor, et intolerabilis horror invasit. Tunc ille magni clamoris animadversione vociferans, tremens; et horribiliter expavescens rogare coepit astantes, ut psalmodiae, piisque votis valenter insisterent, quatenus tetros nequitiae spiritus, qui per angulos, ac parietes domus undique videbantur, sanctis orationibus effugarent. Cumque fuis ad Deum precibus, more fumi, vento perflati daemones evanisset; ille, terrore deposito, et securitatis animatus audacia, quod sibi in occulto contigit, publice coram omnibus enarravit. Egredienti, inquit, mihi de corpore duo protinus angeli splendidae claritatis occurrunt, qui me secum ducere in superiora coeperunt; sed ecce me nigrantes daemonum **576** turmae, velut phalanges Aethiopum undique circumfundunt; me tanquam sui juris hominem acri nimis et importuna vehementer exactione repossunt. Noster, inquiunt, hic homo est, sub nostris ditionibus vixit, nostris obtemperare legibus non omisit. Semper enim illi lex carnis inviguit; legem vero spiritus funditus ignoravit. At contra beati angeli responderunt: Non, inquiunt, diffitemur fuisse [vestrum *f. add.*], dum in propriis viveret. Non enim licet resistere veritati; sed quia nunc in obsequio reginae coelestis, dominae nostrae, defunctus est, nequaquam impietati vestrae pro vitae suae reatibus subjacebit, qui vitam suam pio fine conclusit. Nec ad aeterni judicis poterit perire conspectum, qui Genitricis ejus sibi providit auxilium. Ad haec illi: Cum Deus, aiunt, procul dubio justus sit judex, nunquam, quod nostrum est, auferet, nec adversum nos praejudicialiter aget, cum injustitiam prorsus ignoret. Cumque vim angelis inferre tentarent, angeli vero levius, atque remissius jam cognita veritate, resisterent; adfuturum tamen sibi continuo profitentur auxilium, et Dei Genitricis celerem comminantur

accursum. Sed cum hinc isti modesta circa me tuitione contenderent, illi e diverso ad reposcendum sui juris hominem furiosus, ac truculentius ebullirent; ecce velut igneum fulgur, repentinus radiantis corusci splendor illuxit, cunctisque mirantibus coelorum regina angelicis vallata reverenter obsequiis, Dei Mater advenit. Tunc reprobi spiritus licet ad primum tantae gloriae terrerentur adventum, eorumque nimius splendor reverberaret obtutum, tamen illatam sibi conqueruntur injuriam, et angelicae violentiae protestantur ex propria possessione rapinam dicentes: Quia si Deus est justus, nunquam de manibus nostris auferet impium. Quibus e diverso B. Virgo respondit: Licet hic homo, ut asseritis, vestra per pravitatem operis possessio fuerit, et impie sive carnaliter vixerit, nunquam tamen piissimus et clementissimus Filius meus, ac Dominus patietur eum vestris fieri crudelitatibus subditum, quem sub mei famulatus obsequio cernit in peregrinatione defunctum: praesertim cum iste confessus peccata sua sacerdotibus fuerit, iudiciumque poenitendo, ac ingemiscendo perceperit, quanquam subita morte praeventus implere nequiverit. Ad haec illi quasi nacta occasione victoriae tripudiantes, et velut insultantes objiciunt: Cum tu sis, inquiunt, mater veritatis, et aeternae justitiae, num ignorare potes, quoniam hoc tam immane tamque cruentum facinus perpetravit, quod nulli tamen unquam per vocem confessionis innotuit? quoddam scilicet grave scelus a me commissum nomine tenus inclamabant. Quod peccatum cum beata Virgo, licet ab auctoribus mendacii veraciter recognovisset, modeste paulisper obticuit, et quodammodo veritati reverentiam praebuit. At reparato rursus eloquio: Verum quidem, inquit, est quod objicitis; sed quoniam apud misericordem Dominum meum ac Filium misericordia

superexaltat ex more iudicium (**Jac. II**), eumque non tam delectat poena peccantium, quam remissio peccatorum, me confestim intuens ait: Ad corpus homo **577** praesto regredere. Scelus hoc, quod ab iniquis tibi jure objectum est, sacerdoti coram vicinae hujus cellulae monachis confitere; eosque ex meae auctoritatis jussione deposce, ut poenitentiae modum, qui tibi injunctus fuerit, ipsi suscipiant, et implere pro tua mox obeuntis absolutione contendat; quo peracto ad me protinus sine dilatione revertere. Hic enim ego non desino te, donec redeas, exspectare. Cumque per ordinem haec ille narrasset, poenitentiam sibi inditam sancti fratres cum pro charitate illius, tum pro deificae virginis obedientia suscepissent, mox laetus et hilaris, velut obdormiens obiit. Et sic vera esse quae vivens dixerat, moriens approbavit. Ego quoque si ad vos contendens, beati itineris viator obiero, S. Benedicti praesidium nequaquam mihi defuturum esse confido.

CAPUT III. *B. Virgo praebendam clerico sui devoto ablatam restitui jubet.*

Idem praeterea Stephanus aliud mihi retulit, quod tamen non adeo certum tenebat, sicut aliud, quod supra digessimus. Audisse, inquit, me memini, quia clericus quidam fatuus erat, nauci, frivolus et ineptus. Huc accedit, quia nullam religionis dotem, nullam canonicae disciplinae gravitatis, sive modestiae videbatur habere virtutem: inter hos tamen emortuos inutilis vitae cineres hic perexigui fomitis tenuis

vivebat igniculus, ut ante sacrosanctum altare quotidie beatae Dei Genitricis accederet, et reverenter verticem curvans, angelicum hunc atque evangelicum versiculum decantaret: «Ave Maria, gratia plena, Dominus tecum: benedicta tu in mulieribus (**Luc. I.**)» Cum itaque tantae fatuitatis ineptiam novus deprehendisset episcopus, ab inutili persona utilitatem Ecclesiae detineri indignum duxit; eique praebendam, quam a nuper elato suo decessore perceperat, abstulit. Sed cum hunc rei familiaris egestas opprimeret, et praeter hoc aliud quid unde posset vivere, non haberet, nocturno silentio pia Dei Genitrix episcopo, dum dormiret, apparuit; quam scilicet praecedebat vir in una manu ardentem faculam in altera ferulam portans. Cui mox B. Virgo praecepit, ut episcopum delinquentem aliquantis ferulae quam gerebat, verberibus castigaret: Cur, inquit, capellano meo, qui mihi quotidianas impendebat excubias, stipem Ecclesiae, quam non ipse contuleras, abstulisti? Moxque sacerdos tremefactus evigilans, clerico beneficium reddidit, et quem ignotum Deo forte crediderat, jam quasi charum propensius honoravit. Si igitur ille unum duntaxat laudis canendo versiculum, corporei victus alimenta promeruit; quam fideliter aeterna sperabunt, qui beatae reginae mundi quotidiana horarum omnium vota persolvunt? Unde pulcher etiam mos in nonnullis Ecclesiis inolevit, ut specialiter ad ejus honorem per omne Sabbatum missarum celebrentur officia, nisi forte festivitas, vel feria quadragesimalis obsistat. Nos etiam eremis, sive monasteriis, quorum videlicet ad **578** Christi gloriam ministri sumus, tres per hebdomadas singulas dies sanctis assignatos habemus, ad quorum scilicet honorem missis specialiter celebramus. Et ne pro libitu, sed ratione dictante id videamur audere, [*scias, vel quid simile add. f.*] quod secundum virorum illustrium pias

opiniones, atque sententias, quaelibet animae defunctorum in diebus Dominicis requiescunt atque a suppliciis feriantur; secunda vero feria ad ea, quibus assignata sunt poenarum ergastula revertuntur. Idcirco ipso potissimum die angelis missarum honos impenditur, ut et mortuis, et morituris patrocinalis eorum defensio procuretur; sexta quoque feria vivificae cruci non inconvenienter ascribitur, quae scilicet dies pendentis in cruce Domini glorioso sanguine purpuratur. Qua die omnes fratres nostri, quos utique monasterialis ordo connectit, hoc etiam ad cumulum propriae salutis adjiciunt, ut et se mactent in capitulo vicaria collisione scoparum, et insuper celebrent in pane et aqua jejunium. Asserentes quia in hoc cruci vere communicamus, in hoc procul dubio Christo commorimur, si hoc eodem die, quo ipse passus est, nos etiam carnem nostram per mediae cruciamenta mactemus.

Addunt etiam, quia cum per quinque millium circiter annorum prolixa curricula totum genus humanum ferreo diaboli fuerit iugo depressum, et hoc potissimum die per crucis insigne vexillum sit triumphaliter absolutum; dignum profecto est, ut huic diei, quae videlicet omnium aetatum nexus abrupit, caro nostra quasi cujusdam tributum canonem solvat, per quam de captivitatis suae compedibus absoluta tripudiat. Aiunt etiam, quia cum in die tremendis examinis arbiter aeternus illuxerit, angelici undique constipatus obsequiis, cunctis etiam elementis tantae majestatis horrore permotis, praesto beata crux ulnis advehetur angelorum, et ante cunctorum statuatur ora mortalium, non jam auro, vel margaritis ornata, sed rutilantior sole, cunctisque sideribus ex virtute divina. Tunc itaque quam sincero corde, et libera conscientia ante sublime solium flammivomi tribunalis assistit, qui servitutis suae

pensum persolvere se vivificae cruci, per quam de servo diaboli liber effectus est, recognoscit. His, et aliis argumentationibus sancti fratres sexta feria jejunandum esse definiunt: et sic crucifixo Domino se quoque crucifixos ostendunt. Et quid grave, si Christianus quilibet unum animae suae diem per hebdomadam tribuit, ad quod agendum pro corporis incolumitate servanda dieta quoque medicinalis impellat? Nam Caesar Augustus, sub quo Salvator ex Virgine dignatus est nasci, sicut quaedam tradit historia, usus consilio medicorum, uno semper abstinebat per hebdomadam die; ut alleviato corpore potuisset vegetus, et incolumis permanere. Ad honorem quoque sanctae crucis eodem die missas celebrant, ut sibi patrocinium crucis in die necessitatis acquirant.

579 CAPUT IV. *Sabbatum cur B. Virgini sit dicatum.*

Sabbatum enimvero, quod requies interpretatur, quo videlicet die Deus requievisse legitur, satis congrue beatissimae Virgini dedicatur. Quam nimirum sibi Sapientia domum aedificavit (**Prov. IX**), atque in ea per humilitatis assumptae mysterium, velut in sacratissimo lectulo requievit. Cui profecto condignus honor impenditur, exhibentibus procul dubio certae defensionis auxilium providetur.

Quocirca quod fratris mei Damiani tunc archipresbyteri, deinde monachi relatione didici, nisi me fallat obliviosa memoria, fideliter narro. Alter enim frater meus, Marinus

nomine, laicus quidem habitu, sed timoratus spiritu, ingravescente pulmonis ac pectoris valetudine, tandem ad extrema pervenit. Interea cujusdam diei jam illucescente diluculo, repente coepit quasi cuilibet adventanti gratulabundus aggliscere, jucundanter hilarescere, et festiva serenitate vultus alacriter assultare: mox et in verba prorumpens, cum magno animadversionis impulsu circumsedentes alloquitur: Levate, inquit, levate, ac dominae meae reverenter assurgite; deinde aliorum mutatae vocis eloquium dirigens, aiebat: Et quid est, domina mea, regina coeli et terrae, quia visitare dignata es pauperculum servum tuum? Benedic me, domina mea, et ne patiaris in tenebras ire, cui lucem tantae praesentiae contulisti. Cum igitur hujusmodi sermones implesset; ecce Damianus, qui scilicet illi, sicut et mihi erat germanitate conjunctus, persolutis Deo nocturnis officiis, ab Ecclesia redit. Quid circa fratrem languidum ageretur, inquit. Ille vero certum se quidem de vicina morte testatur, sed adversus assidentes probrosa redargutione conqueritur. Heu, heu! frater, inquit, quam ignaros, quam imperitos, atque irreverentes habemus, et sine disciplina domesticos; et tu vir strenue Bonizo (erat enim illic inter eos dives quidam hujus vocabuli, ille negotiator), quomodo sedere potuisti ad reginae coelestis adventum? Venit regina mundi, et vos assurgere neglexistis? Venit mater imperatoris aeterni, et vos ejus praesentiam ignobilem deputastis? Ad quod Bonizo: Deliras, inquit, adhuc, et aegritudine dementatus haec vana profundis; aut verum est forte quod loqueris? Nobis certe vana haec videntur et frivola. Ad hoc ille: Num ignoratis, ait, quia languor iste, quem patior, nunquam alienare mentes aegrotantium consuevit? Firmiter igitur et absque ulla prorsus ambiguitate cognoscite, quoniam angelicis comitata

vestigiis beata Redemptoris nostri me mater invisit, hilaritatem mihi sereni vultus ostendit: benedixit me, et protinus abiit. Cumque paulo post ille defunctus esset, senex quidam presbyter, Severus nomine, qui nimirum spiritualis ejus pater exstiterat retulit; quoniam longe ante dum vegetus adhuc et sanitate floreret incolumis, depositis nudatus exuviis, collo corrigiam qua cingebatur innexuit: altari se beatae Dei Genetricis, velut servile **580** mancipium, tradidit: mox se quasi servum malum coram domina sua fecit verberibus affici, dicens: Domina mea gloriosa, virginalis munditiae speculum, et omnium norma virtutum, quam ego te miser, et infelix offendi per obscenam carnis meae putredinem, et eam, cujus tu mater, et auctor es, violavi mei corporis castitatem; nunc itaque, quod solum remedii superest, me tibi famulum trado, tuae ditionis imperio substrati corporis colla submitto. Flecte rebellem, suscipe contumacem; nec tua pietas respuat delinquentem cujus intemerata virginitas peperit verae pietatis auctorem. Per istud ergo munusculum servitutis meae tibi tunc offero censum, et amodo, ac deinceps quoad vixero, certi canonis appendam annualem tributum. Quamdā ergo pecuniae summam in altaris crepidine posuit, et sic de misericordia, quam quaesierat confisus, abscessit. Non igitur fortassis hanc, sed hujusmodi frater meus de fratre narravit historiam, cujus etsi prae oblivione verba non teneo, saltem in quantum mihi possibile est, a relatis quadam similitudine non recedo. Confessionis igitur iste versiculus ad relata, vel referenda mihi cuncta proficiat; meque in quibus ignoranter oberro, coram supernis obtutibus excusabilem reddat.

CAPUT V. *Quod orationes et suffragia sint alimenta defunctorum.*

Ut igitur superioribus et inferiora jungam, noli, noli, pie pater, in minarum quas intentasti, perseverare sententia; noli aegrotanti filio, sive viventi, sive post obitum, orationis tuae subtrahere medicinam. Porro autem, quia infelix ego dum vivo, prae desidiae torpore non semino, post obitum meum, si supervixeris, de manibus tuis alimoniam spero; quatenus oblationis tuae sacramentum animae meae vertatur in epulum, et orationis tuae sacrificium mihi vitale sit alimentum. Et quid mirum, si sacrae oblationis hostia refectio creditur esse defunctis, cum in alimenta vertatur aliquando viventibus etiam in periculis constitutis? Nam venerabilis senex Petrus sacerdos, et monachus, qui jam septuaginta ferme annos sub jure Nonantulani monasterii religiose vixit, nunc etiam in hac eremo vitam ducit angelicam, mihi saepe narravit, quod ipse quoque fratrum a Comani lacus confinio venientium relatione cognovit. Ait enim, quia latomi quidam apud Clavennam montem de saxeae terrae vena lebetes exsculpserant, et expleto labore, jam egressi redire parabant. Quorum unus dum ferramentum quoddam se per oblivionem reliquisse cognovit, in concavam montis scrobem jacturam suam recollecturus immersit. Sed ecce post se pars specus in minima concidit, eumque lapidea rudum moles eatenus, ut nequaquam reverti posset, inclusit. Cumque collaboratorem ejus crebris effossionibus socii attentarent, ut vel dilaceratum, atque contritum extincti cadaver educerent, jamque omnis eorum labor incassum cederet, tandem defessi, ac **581** funditus desperantes ad propria repedarunt. Postmodum vero necdum labentis anni prorsus evoluto circulo, amici, vel affines ejus

quodam intimi fervoris instinctu animantur, ut eum sollicitius quaerant, quatenus ex ejus ossibus, vel extrema quaedam valeant reperire vestigia. Cum diversis itaque montem fossoriis adeunt, hinc inde scrutantur, et curiosius obeuntes rimae latentis aditum quaerunt. Egestis itaque non sine gravi labore ruderibus, adhuc fodientes anhelant, et excavati montis adhuc viscera penetrant. Cum ecce hominem, quem vix mortuum reperire se posse sperabant, repente sanum, et incolumem cernunt, eumque velut e sepulcro cum hymnis et laudibus exsultationis educunt. Cumque requireretur quo modo sine alimentis tam longo tempore vivere potuisset, respondens: Ex quo, inquit, in illa scrobis angusta sum caverna conclusus, quotidie mihi brevis avicula columbae similis advolavit, et in ore suo nivei mihi panis oblatiunculam detulit. Quo videlicet cibo ita totis visceribus obdulcatus sum et refectus, ut regalibus, imo coelestibus me deliciis arbitrarer impletum. Solo autem uno die, quoniam ad me dapifera mea consueta non venit, intolerabilis me famis inopia cruciavit. Uxor enim ejus quotidie fecerat pro ejus anima sacramentum hostiae salutaris offerri, uno autem die inhorrescente brumalis inclementia temporis, attingere limen Ecclesiae supersedit. Quapropter illis mutuo conferentibus liquido patuit, eum illo die signanter inedia tabefactum, quod pro ipso non fuerat sacrificium laudis oblatum.

CAPUT VI. Exemplum mulieris, quae defuncti viri animam eleemosyna redimere conabatur.

Sed nec illud silentio dignum duco, quod Atto piaae memoriae Auximanus civis, prudens videlicet, et honestus vir, me praesente, narravit. Mulier, inquit, quaedam obeunte viro, vidua remanens, in quodam, presbytero magnam spem de praefati viri sui salute posuerat, eique per domesticam famulam crebrae satis oblationis xenia dirigebat. Per eam semper obsecrans, ut defuncti sui dignaretur habere memoriam: quod ille non difficile promittebat; verumtamen avarus et tenax nunquam benedictionem mulierculae, vel ex his quae ipsa detulerat, porrigebat. Unde factum est, ut eam tam crebri jam taederet itineris, et accusaret intra se tenaciam sacerdotis.

Post multa quadam die per eandem piorum munerum bajulam misit eadem matrona presbytero gallinam coctam, subcinericium panem et vasculum vini. Igitur dum illa casu tunc solito propensus esuriret, et querelam cordis, cogitationisque tumultus illa adversus presbyterum sustineret, huc illuc omnia undique circumspiciens, in remotioris secessus angulum cauta divertit, ipsaque sibi discumbens, pariter et assistens, quaeque portabat inhianter universa consumpsit. Mulier igitur cibo potuque refecta, mox laetitia cordis exsultans, caput terrae prostravit: deinde se subrigens, ad coelum manus **582** extendit, et in vocem hujus orationis erupit: «Deus, inquit, omnipotens, qui das escam omni carni (**Psal. CXXXV**),» sicut caro mea refecta est hoc cibo corporeo, ita per misericordiam tuam hodie et anima domini mei satietur in paradiso.

Regressa igitur ad dominam suam mulier, quid responsum sit a sacerdote requirit; illa vero gratias egisse, et circa defunctum vigilantiam promisisse testatur. Proxima nocte per visum

adest vir, uxori de pridianis muneribus gratias egit. Cumque solerter inquireret quid circa se dispositionis esset, utrum scilicet eum poena constringeret, an ei quaevis, utinam, prosperitas arridet, respondit: Usque heri male mihi fuit, sed et inter caetera meae calamitatis incommoda gravius me fames afflixit. Heri vero, te praebente convivium, splendide refeci; ac funditus fame consumpta, largis alimentorum dapibus abundavi. Et his dictis praesto disparuit. Cumque mulier evigilasset, ac de viri sui verbis sollicite pertractare coepisset, non mediocriter mirabatur, cur ille dixerit hesternum se tantummodo ab ea percepisse convivium, quandoquidem illa sacerdoti frequentissime direxisset xenium. Igitur altiori pertractans viri verba consilio, intellexit non sine mysterio esse quod dixerat. Vocans autem famulam, districte coepit inquirere de xenio quid egisset, vel quid presbyter respondisset. Cumque illa terrore concussa, modo haec, modo illa confingeret: et veritate suppressa, per ambages et commenta quaedam non procedentia palpitaret; domina vero fidem non adhibens, dura prorsus et aspera minaciter intentaret. Illa demum necessitate constricta, tandem quod in re erat, aperuit; et se, quae detulerat, comedissee, et pro domino suo preces fudisse confessa est.

CAPUT VII. *Quod fructuosior est eleemosyna pauperibus data, quam oblatio a sacerdote carnali celebrata.*

Hoc igitur ita, ut factum est, quantocius per populi ora depromitur, et celebri per regiones relatione vulgatur: multorumque testimonio definitum est, quod utilior est, et fructuosior eleemosyna pauperum, quam quaelibet oblatio tradita manibus carnaliter viventium sacerdotum; quandoquidem defunctus ille, et quod presbytero datum est, ignoravit; et quod a paupercula muliere perceptum est, solemne convivium sensit. Eleemosyna quippe animas hominum in tenebras ire non petitur, terrenisque munusculis sidera regna mercatur. Unde nonnulla in nostris partibus monasteria praeclaram nuper institutionis normam sibimet indiderunt, ut praeter caetera pietatis opera, etiam tres pauperes cum privata mensa juxta se abbas habeat, eisque singulis mensuram cibi quem quivis habet frater apponat (**S. BENED. Reg., cap. 46**) Nam cum regularis norma praecipiat, ut abbatis mensa semper sit cum hospitibus, hoc modo noviter utrumque completur; ut et abbatis mensa non superbis saeculi, sed sanctis hospitibus haereat, et ipse convesci fratribus non omittat. Enimvero, **583** ut copiosiora in pauperes alimenta proficiant, dantur in monasteriis, et eremis decimae quorumque proventuum, et non modo pecorum, sed et ornicum, pariter et ovorum. Devotioni quoque defunctorum hoc noviter superaddunt, ut charioribus quibuscunque defunctis octavas semper anniversarias faciant; et non uno tantum depositionis die, sed per ogdoadam [hebdomadam] potius annualis sibi memoriae vota persolvant. Et suggero atque humiliter peto, ut ipse notum hoc eorum, quae praediximus, arripias institutum: nec a minimis fratribus mutuari dedigneris exemplum. Melius est certe doctoribus a discipulis discere, quam superbe, quae recta sunt, ignorare. Honestius est majori, ut quae nescit addiscat, quam quae

dicenda sunt, nesciat. O gloriosa virtus humilitatis! per quam homo vere discipulis efficitur Salvatoris. «Discite, inquit, a me, quia mitis sum, et humilis corde (**Matth. XI**).» Haec est enim virtus, per quam suave Deo sacrificium, et magister impensi laboris instantiam, et discipulus suam exhibet clientelam.

A venerabilis plane Cluniacensis coenobii fratribus didicisse me contigit insignia duo sanctae humilitatis exempla, quorum unum non mediocriter quoque praelatos, alterum valet aedificare subjectos. Marcuardus certe ejusdem rector Ecclesiae Maiolum sibimet substituit, et grandaevae jam senectuti suae quietis otium procuravit. Hic itaque dum privatus in infirmorum maneret aedicula, quadam advesperascente die caseum petiit, quem cellerarius pluribus, ut fieri solet, intentus, non modo non dedit, sed et duris insuper ministrum ejus responsionibus fregit. Conquestus est abbatum turbam, nec posse se tot dominorum perferre molestiam. Quo senex audito, non mediocre scandalum pertulit, et quia lumen oculorum prorsus amiserat, dolor in ejus corde tenacius haesit. Nam quo caecus a visibus vacat, eo quidquid audierit, in corde subtilius versat; et quia per exteriora quaeque non spargitur, interiori zeli stimulo truculentius inflammatur. Mane vero facto, ministro suo, ut sese ad manum in capitulo duceret, jussit. Adductus autem, talibus abbatem aggressus est verbis: Frater, inquit, Maiole, non ego te super me, ut me persequeris imposui: nec ut tanquam emptor mancipio dominareris; sed ut revera patri filius compatereris, elegi. Et post hujusmodi multa propemodum commotus adjecit: Esne, quaeso, meus monachus? Quo respondente: Sum, tuumque me non magis

fuisse, quam et nunc esse profiteor. Et ille: Si meus, inquit, es monachus, protinus cede sedi, et locum, quem ante tenueras, repete. Quo Maiolus audito, repente surrexerit, humilem locum, prout jussus fuerat, expetivit. Marcuardus itaque quasi postliminio reversus, vacantem occupat sedem, cellerarium, cui fuerat infensus, accusat, quem mox terrae prostratum durius corripit, tandemque modum poenitentiae qui sibi videbatur, injungit. Perfunctus itaque tam longi tribunatus officio, praesto dethronizatus assistit: Maiolo, ut ad suam sedem redeat, praecipit. Ille confestim nil cunctatus obedit.

584 CAPUT VIII. *Quod magna vis sit obedientiae.*

In hoc igitur sancto viro evidenter ostenditur, et verae virtus obedientiae, et monachicae mortificatio disciplinae. Vere in eo cernitur et imperialis patientiae dignitas, et apostolicae humilitatis regnare majestas. Jussus enim prioratus officium abjicere, non contempsit, jussus recipere, patienter et humiliter obedivit: utrobique sibimet mortuus, et consummatae obedientiae loro constrictus, dum alienis omnino se substravit imperiis, nulla proprii sensus in se vivere vota permisit. Sed quoniam tanta beati viri humilitas sterilis esse non potuit, quod prius de Spiritus sancti rore radix ipsa concepit, prorumpentium ramorum germen pullulando diffudit.

Vir itaque Domini venturus aliquando Romam, praecipit cuidam fratri, ut secum pergeret, quia sicut rogatus fuerat eum, in monasterio S. Pauli priorem constituere decrevisset, ille nonnulla difficultatis obstacula reluctatus opposuit, et modo hoc, modo illud, tandem obstinatus obedire contempsit. Maiolus autem inobedientiam fratris aequanimiter tulit, eoque relicto itinere, quo decreverat, commeavit. Cumque frater in monasterio per inobedientiam remansisset, et reliqui fratres in eum vehementer inveherent, ac tam obstinatae duritiae pervicaciam unanimiter increparent, tandem in cor reversus, adversus propriam voluntatem in arma congreditur, salutaris obedientiae telis accingitur, et mox supernae gratiae fervore succensus, beati viri vestigia perneciter comitatur. Sed dum ille nesciens coepto itinere graditur; hic vero post eum festinanter accelerat, et anxius ac repentinus anhelat. Mox ad quemdam fluvium pervenit, cujus vir Domini jam vada transierat, et super ripam adhuc alteram consistebat.

Cum itaque monachus in citeriori se fluminis crepidine figeret, quoniam absente navigio transitum non haberet, videns procul astare magistrum, quod solum potuit, praesto corruens in terram se humiliter stravit; et quia veniam deprecans, per oris organum forte non posset audire clamorem, de toto corpore linguam fecit. Quod dum eminus Maiolus aspexit, quid hoc esset, incunctanter agnovit, moxque misso remigio transferri ad se monachum fecit. Quem praesto vir Dei ad quid venisset, inquit: at ille simul et de praeteritis veniam deprecatur, et impleturum se de caeteris quidquid injungeret, pollicetur. Tunc ille: Vis, inquit, absque dubio poenitentiam? Quo respondente: Volo; protinus addidit: Huic igitur osculum praebe. Nam casu tuberosae cutis illic leprosus

astabat. Ille confestim in ejus osculum ruit, moxque lepra mundati corporis prorsus evanuit. Sic sancta obedientia fructum suae humilitatis invenit, dum non modo veniam se corrigendo promeruit, sed et signum insuper tam perspicuae virtutis ostendit. Et cui superbia pene potuit apostaticam inferre perniciem, humilitas dedit apostolicam exhibere virtutem.

585 Haec omnia, venerabilis Pater, non sine magno timore describimus, ne vel per oblivionem propriam, vel per infidae relationis audaciam a veritatis linea quantumlibet declinemus. Quamobrem naec nos non constanter astruimus; sed quia velut sub hoc relationis ordine ad nostram fuerint perlata notitiam, opinamur.

Verum quisquis obedientiam praedicat, illi summopere cavendum est, ut eum nota rebellis inobedientiae non inurat. Nam ubi distat **586** opus a labiis, foedatur nomen auctoris. Quoniam qui idipsum quod ore statuit factis oppugnat, legem procul dubio destruit quam promulgat. Quapropter ipsum obedientiae deprecor et humilitatis auctorem, ut in proximo dignetur a me hujus infamiae probra repellere, meque permittat hunc Prophetae versiculum in Casinensis coenobii foribus decantare: «Propter hoc sciet populus meus nomen meum in die illa, quia ego ipse qui loquebar ecce adsum (**Isa. LII, 6**).»

Sit nomen Domini benedictum.

